

Stierkeuze per koe voorkomt afzwaaiers

Door de schaalvergroting zou er geen tijd meer zijn om voor de individuele koe de best passende stier uit te zoeken. Het thema op de CRV-jongerendag onlangs in Berkel-Enschot luidde dan ook ‘Stierkeuze per koe of per koppel?’ Hoewel foktechnicus Alfred de Vries aangaf dat gericht paren per saldo geen verschil maakt, toonden de topfokkers Martie Hoogeveen en John de Vries enkele dagen eerder het tegendeel aan.

„Het gaat er bij grote bedrijven al lang niet meer om welke stier ze bij welke koe gebruiken, het gaat om het drachtig maken van de veestapel met goed genetisch materiaal dat past bij het bedrijfsfokdoel”, liet Alta-directeur Cees Hartmans in januari in het blad Veeteelt optekenen. „Op grotere bedrijven wordt gemanaged, moet structuur in de processen zitten en moet er geld verdiend worden. De passie en emotie voor fokkerij neemt af op de meeste van deze bedrijven, daar is geen tijd voor. De veehouders op die bedrijven zijn zakelijke ondernemers.” Los van de vraag of er in Nederland op grote schaal bedrijven zullen ontstaan van de omvang welke Hartmans voorspiegelt – het is te verwachten dat het arbeidsvraagstuk een probleem wordt – is het de vraag of de Nederlandse veehouder daadwerkelijk zal afstompen op het gebied van fokkerij.

Om het even

Gezien de opkomst op de CRV-jongerendag in het Brabantse Berkel-Enschot op woensdag 11 februari, is de jeugd vooralsnog niet afgestompt. Drie sprekers lieten hun licht schijnen over het thema ‘Stierkeuze per koe of per koppel?’. Kernvragen daarbij waren of het, zoals Hartmans aangaf, nog van deze tijd is om per koe een stierkeuze te maken of dat veehouders kunnen volstaan met slechts een enkele stier, om deze rücksichtslos voor de hele veestapel

te gebruiken. En bij welke variant je de hoogste genetische vooruitgang boekt. Alfred de Vries, foktechnisch manager bij CRV, beet het spits af en merkte op dat het de coöperatie in principe om het even is, of de boer gerichte paringen maakt of niet. Daarmee impliceerde hij dat er in eerste instantie sperma verkocht moet worden en hoe maakt niet uit en daarnaast dat hij niet veel vertrouwen heeft in de voordelen van een paringsprogramma. In de discussie werd uiteraard alleen CRV's Stier Advies Programma betrokken, wat in de toekomst wellicht opgetuigd gaat worden met DNA-informatie. „Met merkers kunnen we ook iets zeggen over de combinatiegeschiktheid”, stelde De Vries.

Generatie-interval

Bij de selectie van koeien voor de volgende generatie, kunnen boeren gebruik maken van de fokwaarden, van DNA-merkers of van het fenotype van het dier, zo gaf De Vries aan. De uitspraak getuigde niet van veel feeling met de praktijk. Het lijkt althans niet waarschijnlijk dat veehouders in plaats van de werkelijke prestaties (als bijvoorbeeld lactatiewaarden) de fokwaarden van hun eigen melkkoeien opzoeken, alvorens ze besluiten de koe al dan niet met een Belgische Blauwe te insemineren. Laat staan dat een slecht presterende koe, met desondanks een hoge fokwaarde, om die reden geen Belgische Blauwe toegewezen zou krijgen. De Vries merkte op dat DNA-merkers voor commercieel gebruik beschikbaar komen, wanneer de test in de toekomst voor naar schatting 20 euro kan worden aangeboden. Maar ook bij de keuze welk vrouwelijk jongvee aan te houden, lijkt het verstandiger om vooral te kijken naar de kalveren zelf, in plaats van naar de merktestuistlagen. Doel (goed vee) en middel (merkers) moeten niet worden verward. De Vries doceerde verder over genetische vooruitgang, welke afhankelijk is van de selectiescherpte. „Dus het vervangingspercentage, het aantal vaarskalveren en het generatie-interval, wat kan worden verkort door SiryX (gesekst, red.) sperma op vaarzen te gebruiken en door InSire (proef, red.) stieren op vaarzen in te zetten”, stelde De Vries. Ook hier bleek er een kloof tussen praktijk en theorie, waarbij de theoreticus vooral vanuit de populatie redeneert, terwijl de boer met individuen werkt. Proefstieren zijn gemiddeld beter dan de vorige generatie, maar toch zet een boer liever die ene betrouwbare stier in. Immers, weten wat je krijgt voorkomt teleurstellingen.

Homogeniteit

In dezelfde lijn prees De Vries zich gelukkig met de nieuwe technologische ontwikkelingen, welke een grotere turnover bij de stieren mogelijk moet maken. „Het is wel leuk hoor dat we vorig jaar met Grandprix, Olympic en Kian drie miljonairs hadden en de champag-

nefles ging ook echt wel even open, maar eigenlijk zouden de opvolgers van Kian al weer klaar moeten staan.”

Aan het eind van zijn betoog kwam De Vries terug op het thema. „Gerichte paringen hebben geen invloed op het gemiddeld genetisch niveau, want de gebruikte koeien en stieren zijn hetzelfde. Verder kun je verwantschap en bekende erfelijke gebreken met gerichte paringen vermijden en je krijgt een homogener veestapel en een beter niveau van de optimumkenmerken”, zo stelde hij. De winst qua homogeniteit mocht echter niet overschat worden, toonde hij met een ingewikkelde formule aan. „Driekwart van de variatie blijft bestaan.” Toch sprak De Vries zich positief uit over gericht paren, omdat door het vermijden van extremen de uitval kan worden verlaagd. „Maar geef niet toe op het overall niveau van de stieren, compensatieparing mag geen doel op zich zijn en beperk de tijd die je er aan besteedt.”

Per koppel

Behalve de foktechnisch manager kwamen twee veehouders aan het woord over hun stierkeuzebeleid. Harrie Wismans uit Oosterhout legde uit hoe zijn 65-koppige veestapel met behulp van het SAP en een zorgvuldig gekozen fokdoel tot een gemiddelde productie van 11.000 kg melk kon komen, terwijl René Michiels en uit Alphen in extreme mate een ‘stierkeuze per koppel’ doorvoert. Zijn 150-koppige veestapel realiseert een rollend jaargemiddelde van 9.378 kg melk met 4,01% vet en 3,46% eiwit. „Ik heb maar één stier in het vat”, aldus de veehouder. Door de jaren heen gebruikte Michiels Sunny Boy, Lexus, Lord Lily, Addison, Cello, December, Win 395, Fortune en Support. „Ik let bij mijn stierkeuze vooral op bloedvoering, vet/eiwit-verhouding en beenwerk en als ik de in mijn ogen meest geschikte stier gevonden heb, bestel ik honderd rietjes, welke ik voor de vuist weg opgebruik. Als ze op zijn, bestel ik weer honderd, tenzij er een nieuwe indexdraai is geweest en er weer een betere stier is.” Op de vraag of zijn koeien het goed doen, reageert de Brabander schouderophalend. „Dat weet ik niet, want ik heb geen vergelijking.”

Geen indexen

Waar de koeien het zeer zeker wel goed doen, is op de bedrijven van de burens John de Vries uit Boijl en Martie Hoogeveen uit Vledderveen. Op zaterdag 7 februari hielden de veehouder met de hoogste productie van Nederland en de veehouder met het hoogste exterieur van Nederland, in het kader van de jaarvergadering van de Triple-A vereniging, gezamenlijk open dag. De zestien vaarzen van John de Vries realiseerden vorig jaar een exterieurgemiddelde van maar liefst 87,3 punten, terwijl zijn vijftig-koppige veestapel gemiddeld zelfs 88,3 punten scoort. Omdat De Vries elk jaar veel vee voor het leven verkoopt en de gemiddelde leeftijd en daarmee de kwetsbaarheid van de veesta-

► Met qua index modale stieren realiseert John de Vries uit Boijl (Fr.) een exterieurgemiddelde van 88,3 punten en een gemiddelde melkproductie van 11.000 kg melk bij zijn 50-koppige veestapel.

John de Vries: „Al jaren geen slechte vaarzen meer”

Alfred de Vries: „Met SiryX en InSire generatie-interval verkorten”

pel zag oplopen naar zes jaar en vier maanden, besloot hij maar eens een lichter vaarzen aan te houden, verklaart hij het zestiental. De veestapel produceert gemiddeld 11.000 kg melk met 4,10% vet en 3,50% eiwit. Buurman Martie Hoogeveen uit Vledderveen heeft met gemiddeld 87,1 punten eveneens een zeer fraaie veestapel. Omdat hij trekkerrijden naar eigen zeggen net zo mooi vindt als een koeienkeuring, koos hij voor een kleinschalig bedrijf met ongeveer 35 koeien. Met een rollend jaargemiddelde van maar liefst 13.462 kg melk met 3,93% vet en 3,50% eiwit realiseert de veestapel echter wel de hoogste productie van Nederland. Bijzonder is dat de beide veestapels afstammen van stieren die nooit bekend stonden om hun hoge fokwaarden. Beide veehouders keken dan ook nooit naar indexen en maken al meer dan tien jaar gebruik van het aAa-systeem.

Waarom-vraag

Volgens de Wageningse fokkerijleer moeten de bijzondere resultaten bij De Vries en Hoogeveen worden afgedaan als een pure managementkwestie. Maar dat is te eenvoudig. Je kunt je koeien nog zo goed managen, maar dat verklaart niet het uitmuntende exterieurniveau van de twee min of meer gesloten bedrijven. Opvallend is het daarnaast dat de hoge producties – Hoogeveen en De Vries realiseren voerkosten (inclusief jongvee) van respectievelijk 9 en 6 cent per kilo melk – worden gerealiseerd met modale productieverversers, terwijl theoretisch melkstieren pur sang aan de basis zouden moeten staan.

Wellicht schuilt de verklaring in een opmerking die Hoogeveen maakte op de jaarvergadering van de Triple-A vereniging. „Het mooie van aAa is dat altijd de waarom-vraag wordt

gesteld.” Hij bedoelde ermee dat aAa de enige fokkerijmethode is, waarbij wordt gezocht naar de oorzaak van de problemen, omdat er relaties gelegd worden tussen de lichaamskenmerken. De koe wordt niet als een verzameling losse onderdelen gezien, maar als een systeem. CRV-foktechnicus Alfred de Vries gaf aan dat gerichte paringen geen invloed hebben op het gemiddelde genetische niveau, omdat de fokwaarden van de nakomelingen worden berekend door de fokwaarden van de ouders te middelen en de ouders hetzelfde zijn. De fokwaardeschatting gaat echter voorbij aan de genoemde waarom-vraag. Als die wordt beantwoord, kan de uitkomst van 1 + 1 in de fokkerij wel eens meer dan 2 zijn.

Achterhaald

Boeren als De Vries en Hoogeveen steken onbedoeld de draak met fokkerijbegrippen als genetische aanleg, genetische vooruitgang, generatie-interval, fokwaarde en fokdoel. „Het begrip genetische aanleg ken ik niet en mijn fokdoel kan ik niet benoemen, ik wil gewoon beste koeien”, stelt John de Vries. Topmelker Hoogeveen logenstrafte de begrippen generatie-interval en genetische vooruitgang door vandaag de dag stieren als Triple Threat, Tops en Sheik te gebruiken. Het lijkt erop dat na het al langere tijd achterhaalde begrip generatie-interval, ook het begrip genetische vooruitgang haar langste tijd heeft gehad. Het gaat er vooral om geen afzwaaiers te krijgen, of zoals John de Vries zei: „Ik zou niet weten wanneer ik een slechte vaars had de laatste jaren.” Vooral het voorkomen van slecht functionerende dieren door een gebrek aan balans, pleit voor een stierkeuze per koe, in plaats van een stierkeuze per koppel. Ook op grote bedrijven.

► Temidden van veehouder Harrie Wismans (links) en CRV-foktechnicus Alfred de Vries (rechts) legt veehouder René Michiels uit waarom hij voor zijn 150-koppige veestapel stevast slechts één stier gebruikt.

▲ De tienjarige Archibald-dochter Marijke 50 van Martie Hoogeveen uit Vledderveen produceerde al 112.000 kg melk. Haar extreem melktypische moeder Marijke 43, een dochter van eigen stier Acid Buck-Val (Buck-Val x F16), kwam tot een levensproductie van 115.000 kg melk. De combinatie met 'krachtstier' Archibald (aAa: 423) leidde tot de meer uitgebalanceerde Marijke 50, de eerste vaars op het bedrijf die ene dagproductie van meer dan 40 kg melk haalde en toch vlees op de botten hield. Inmiddels is er een Shottle-zoon van Marijke 50 naar KI Kampen vertrokken.